

A büntetés-végrehajtási jog kézikönyve

Mint ismeretes: a magyar büntetés-végrehajtásban a nyolcvanas években bekövetkezett kedvező változások jogszabályi alapját, a jelenleg is hatályos 1979. évi 11. tvr. (a továbbiakban Bv. tvr.) teremtette meg. E nagy jelentőségű jogszabály – a büntetés-végrehajtási jog legfontosabb pillére – a kihirdetésétől eltelt több mint húsz évben számos módosításon ment keresztül. Közülük legjelentősebb az 1993. évi XXXII. törvény volt, amely a nemzetközi elvárások és jogharmonizációs törekvések érvényesülését tükrözte.

A büntetés-végrehajtási jog, mint jogi stúdium, hozzávetőleg két évtizeddel ezelőtt – a Bv. tvr. megjelenése után – különült el a büntetőjog másik két nagy területétől, az anyagi és az eljárási jogtól, s csak hosszú fejlődés után a közelmúltban lett egyetemi tantárgy hazánk valamennyi állam- és jogtudományi karán – hasonlóan a jogállamok gyakorlatához.

Érdeemes áttekinteni hogyan alakult a büntetés-végrehajtási joggal foglalkozó tankönyvek, jegyzetek kiadása a rendszerváltást követően. Először Dr. Vókó György könyve (Büntetés-végrehajtási jog. Pécs. Janus Pannonius Tudományegyetem, Állam- és Jogtudományi Kar. 1996.) jelent meg, majd a Dr. Horváth Tibor által szerkesztett büntetés-végrehajtási jog jegyzet látott napvilágot a Rendőrtisztvi Főiskola és a Rejtjel Kiadó gondozásában, 1999-

ben. Ugyanabban az évben jelentette meg a Dialóg Campus Kiadó Dr. Vókó György: A magyar büntetés-végrehajtási jog című művét (azóta a könyv két újabb kiadást is megért).

A büntetés-végrehajtási jog szakirodalmában a 2001 őszen újabb fontos kiadvánnyal gyarapodott. A HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft. megjelentette a Büntetés-végrehajtási jog kézikönyve című könyvet. (A könyv borítóján A büntetés-végrehajtási jog magyarázata cím szerepel.) A kötet különös jelentőségét az adja, hogy a büntetés-végrehajtási jog kommentárja ez idáig nem került kiadásra.

A szerzők – Dr. Belovics Ervin, Dr. Lajtár István, Dr. Pacsek József és Dr. Vókó György –, akik a büntetés-végrehajtási jog kiváló ismerői, a szakterületüknek megfelelő fejezeteket dolgozták ki a könyvben, amelynek szerkesztését Dr. Vókó György végezte el.

A mű alapvetően Bv. tvr. kommentálására épül, bizonyos kérdésekben felhasználja a Btk., a Be. illetve a Bv. Szabályzat és egyes IM-rendeletek joganyagát rendelkezéseinek, továbbá tartalmazza a Legfelsőbb Bíróság büntetés-végrehajtási állásfoglalásait és elvi jelentőségű eseti határozatait is. A könyvben a normaszövegek ismertetése után következik azok értelmezése. A kötet anyaga kilenc fejezetre oszlik.

A szerkesztő bevezetője a bűnözés elleni küzdelem kontextusában helyezi

el a büntetés-végrehajtási jogot, leszögezi annak önálló jogágazat mivoltát, meghatározza fogalmát. Utal a büntetés-végrehajtási jog és a szabadságvesztés büntetés végrehajtásának kapcsolatára: „A büntetés-végrehajtás során kialakuló jogviszonyok jellegük-ből adódóan eltérnek más jogviszonyoktól, amit a hatályos joganyag is kifejez. A büntetés-végrehajtási jog nem szűkül le a ****börtönügyre****, tartalmazza valamennyi büntetés, büntető intézkedés végrehajtásával kapcsolatos jogviszonyok szabályozását”.

Az első két fejezet – amelynek szerzője Dr. Vókó György – a Bv. tvr. alapvető rendelkezéseit magyarázza, illetve a büntetés-végrehajtás szervezetével, rendszerével és folyamatával foglalkozik. Ez utóbbi anyagrész kitér a végrehajtás előkészítésére, annak elrendelésére, megkezdésére, rendjére, továbbá a végrehajtás befejezésére és a befejezés utáni teendőkre.

A harmadik fejezet – írja Dr. Lajtár István – a bíróság büntetés-végrehajtási feladatait részletezi. Az olvasó nyomon követheti – többek között – a bv. bíró eljárásának jellemzőit, a bv. bíró hatáskörével, illetékességével, a bv. bírói meghallgatással, a tárgyalással, a bűnügyi költséggel kapcsolatos kérdéseket. A szerző végül részletesen bemutatja az egyes bv. határozatokat (a szabadságvesztés fokozatának megváltoztatása, az enyhébb végrehajtási szabályok alkalmazása stb.).

A szabadságvesztés végrehajtásának célját, feladatát, illetve teljesítésének biztosítékait, tartalmát és tartamát tekinti át a könyv negyedik fejezete. Ezen anyagrész – amelynek szerzője

Dr. Vókó György – a büntetés-végrehajtás olyan fontos területeivel foglalkozik, mint a biztonsági intézkedések, a kényszerítő eszközök használata, az emberséges bánásmód alkalmazása, továbbá a foganatba vétel és a nyilván tartás kérdése.

A szabadságvesztés végrehajtásának rendje címet viselő ötödik fejezetben szintén Dr. Vókó György kommentárjai olvashatók. A szerző először a fokozatváltás, az enyhébb végrehajtási szabályok, az átmeneti illetve a gyógyító-nevelő csoport témakörét érinti, ezt követően az elhelyezés, az őrzés-felügyelet-ellenőrzés, továbbá az anyagi és egészségügyi ellátás kérdéseire tér rá. Az elítéltek nevelését, foglalkoztatását, munkáltatását, képzését két alfejezet is tárgyalja. Az elítéltek jogi helyzetének áttekintését követően a különleges kategóriák (fiatalok, nők stb.) szabadságvesztésének végrehajtását taglalja a szerző. A fejezet az elítéltek végleges és feltételes szabadításának kommentárjaival zárul.

A hatodik fejezet – írja Dr. Vókó György – a nem szabadságvesztéssel járó büntetések végrehajtását kommentálja. A fejezet három nagy kérdéskört dolgoz fel. Ezek a következők: a közérdekű munka végrehajtása, a pénzbüntetés végrehajtása, valamint a mellékbüntetések (a közügyektől eltiltás, foglalkozástól eltiltás stb.) hatályosulása.

A következő gondolati egység – Dr. Pacsek József jóvoltából – az intézkedések végrehajtását tekinti át. Az intézkedések rendkívül szerteágazó anyagából a szerző a kényszergyógy-

kezelés végrehajtásának, az elkobzás végrehajtásának és a pártfogó felügyelet végrehajtásának szentelte a legnagyobb teret.

A nyolcadik fejezetben Dr. Belovics Ervin a személyes szabadságot érintő eljárási kényszerintézkedések és cselekmények végrehajtásának jogszabályait kommentálja. A fejezet az őrizetve vétel foganatosítását, az előzetes letartóztatás végrehajtását, továbbá az előzőeknél kisebb jelentőségű kényszerintézkedések: a házi őrizet, az ideiglenes kényszergyógykezelés végrehajtását, illetve az elmeállapot megfigyelését részletezi.

A könyv kilencedik, utolsó fejezetében Dr. Lajtár István a büntetés-végrehajtás egyes járulékos feladatait részletezi. E helyütt a szabadságvesztési elzárás végrehajtásáról, a bűnügyi és a büntetés-végrehajtási nyilvántartásról, valamint a bűnmegelőzési ellenőrzés végrehajtásáról olvashatunk. A kötet a büntetés-végrehajtási jog legfontosabb irodalmának felsorolásával fejeződik be.

A könyv szerkezetét alapvetően a Bv. tvr. felosztása befolyásolta. Tekintve a számos egyéb – fentebb már említett – joganyag beépítését a szö-

vegbe: áttekinthető, logikus a kötet felépítése. Az egyes fejezetek, anyagrészek illetve a kommentárok terjedelme a büntetés-végrehajtási jog adott területének jellegéhez igazodik.

A normaszövegek értelmezése az elméleti és gyakorlati szempontok szerint történik a könyvben. (A különböző forrásból származó normaszövegek tipográfiailag jól elkülönülnek egymástól.) A magyarázatok során a szerzők egyrészt törekszenek az egységes szemlélet kialakítására, másrészt némely helyen szubjektív álláspontjukat is kifejtik. Egyes anyagrészeknél (pl. a közérdekű munka végrehajtásának kapcsán) a nemzetközi tapasztalatok is helyet kaptak a kötetben.

Összefoglalásul megállapíthatjuk, hogy a Büntetés-végrehajtási jog kézikönyve című kötet megjelenése széles szakmai igényt elégít ki. A kiadvány nem csak a jogág elméletével foglalkozók s a gyakorló jogászok munkáját könnyíti meg, hanem a büntetés-végrehajtási szakemberek érdeklődése is számot tarthat, s ezen kívül a képzésben és továbbképzésben is felhasználható.

Deák Ferenc István